

Könyvek

KRUDY GYULA: ŐSZI VERSENYEK. A Válasz lépje meg karácsonyra olvasóit ezzel a rendkívül izléses, művészen illesztett minitúr könyvecskével. Azoknak is meglepetés ez a rövid lélekzetű, eddig ismeretlen Krudyrigény, akik nemcsak ismerik, de szeretik is Krudyt, akik tehát hajlandók szabadjára kalandozni, révedezni a bohém író lelkének bonyolult kanyargásain.

Az „Őszi versenyek“ eseménye valójában nem esemény, vagy legalább is nem egy reális, megfogható épkézláb történet. Ben, az elcsapott jokey a lóversenyter fát nézegeti, hogy kiszemlje, melyik fára erősítse a kötelet, amelyre felkösse magát. Áll egy fa alatt, kezében a kötél, de még mielőtt cselekedhetne, fölérvezik előtte a jokey élet kedves emléke s az emlékezősek észrevétlenül futnak bele az elcsapott, életunt jokey utolsó furcsa szerelmi kalandjába, egy gazdag pénzember szeretemre termett feleségére.

Az egész történet olyan álomszerű, a mult és jelen, valóság és visszaemlékezés olyan természetes könnyedséggel futnak egybe, hogy itt már az időnek valóban nincs jelentősége. A szerelmeben csalódott asszony elmeséli Bennek életét történetét, férjével, a gazdag pénzemberrel kötött házasságát s három szeretőjével való viszonyát s azt úgy, olyan természetes bájjal, hogy föl se merül a tétel, hogy ezzel az urát megcsalja. Ez észébe se jut, de bosszúvágy él benne hűtlen szeretői iránt. Ennek a bosszúvágnak eszköze lett Ben. Körülbelül olyan ez a kép, mint ahogy valóban a nagypolgári körökben a szerelmi élet és házasság két különböző fogalommmá vált. A férjnek például nem illene firtatni, vagy csak észrevenni is felesége szerelmeit.

Persze, ez nem újság a polgári irodalomban (csak Kolozsvári Grandpierre legújabb novelláit kell pl. elolvasni), de Krudynál ezt a témát rendkívülívé teszi, hogy ez nála valójában nem is téma. A végén még az iránt is alaposan bizonytalanságban hagy, hogy Ben-nel, az elcsapott jokeyval ezek valóban megtörténtek-e. Ben csak ürügy volt. Az is ürügy volt, hogy Ben felkötötte magát. A természetes életből kikölkent, félig élők világát ennél mesteribb ábrázolásban sehol sem találjuk. Krudy figurái mindig csak félig élnek a való

világban s ha meghalnak, még ha Ben módjára felakasztják is magukat, nem keveredük belőle nehéz tragédia. Jól kiválasztják a fát a stílusos önakasztásna. Vagy éppen ez benne a tragédia? Az, hogy az ő alakjai rendszerint ilyen szerencsétlen flótások, ez azt jelentené, hogy magát az emberi világot látja ilyen félvalósággnak?

Lehet. Az a szimpátia, amelyet Ben-nel, az elcsapott jokey-val s Krudyval, az íróval szemben érzünk, azt bizonyítja, hogy mindannyiunkban él a világban krudygyulladás félvalóságként való szemlélete.

S. J.

MAGYAR MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRA. (1. Legszebb versek könyve, Bp. é. n. 200. l., 2. Szép magyar dalok, Bp. é. n. 160 l.) Az újságárús áhlyányok ismét kivirultak. Piros, krék, sánga és zöld színek kavarnak, lasszót tartó öklök emelkednek a levegőbe, revolveres banditák tüzelnek ártatlan postakocsikra. A budapesti utcán megint megjelentek a Billiekt és Fredekt, a texasi lovasok és a kékszíni, mézszínű-hajú leánykák — írja egyik fővárosi folyóiratunkban egy ismert írószociológusunk. Valóban a ponyvairodalom kérdése ma sokkal nagyobb erővel tör elő, mint valamikor, mert az emberek ismét kezdenek éhesek lenni a könyvre is, de ugyanakkor nem találják olcsó könyveket, csak a tarka-banka regények lélekromboló tárházát. Mindaddig nem találunk megnyugtató helyzetet e téren, amíg a magyar könyvkiadópolitika nem szakít a mult külsőséges, diszkardiás hagyományaitval és nem ad ki irodalmi értékű könyveket esetleg durvább papíron, olcsó előállításban.

Ezért üdvözöljük örömmel a kultuszminisztérium szabadművelődési osztályának támogatásával és a Népművelők Tudományos Társaságának közreműködésével megindult „Magyar Műveltség Könyvtára“ című sorozatot. (Budapest székesfővárosi irodalmi és művészeti intézet kiadása.) Ezek a kötetek ugyan nem szorosan a ponyvairodalom kérdésének megoldására alkalmasak, de e problémakör egy részének felszámolásához vezetnek, a széles néprétegek, különösen a művelődés lehetőségétől jobban elzárt falusiak önképzésének helyes irányba terelésével, sőt sok esetben megindításával.

A sorozat egyszerű, izléses kiadást

első kötete „Legszebb versek könyve” címmel a magyar múlt és közelmúlt lírájának pompás antológiáját adja. Jóleső érzéssel, szeretettel forgattuk a kis könyvet, amely megfelelő prózai kiegészítéssel még tankönyvnek is kiválóan beillene. Rövid ismertető adatokkal szolgál költőinkről is, itt-ott egy kissé talán pongyolán, de általában a célnak megfelelően. Igen jó elgondolásnak tartjuk, hogy a verseket nem az egyes költők, hanem gondolatcsoportok szerint sorolják be. Ennek esetleges műkedvelői előadásokon, falusi önképzőkörök szavaló délutánjain lehet igen nagy hasznát venni. Kissé fájó, hogy ma élő költőink közül egy sem szerepel a kötetben. Talán összeállításában nem volt annyi bátorság, hogy szint valljanak ezen a kényes területen, vagy pedig nálunk még most is csak a halála után lehet „nagy költő” valaki. Ugy hisszük — hogy csak néhányat említünk — Illyés Gyula, Sinka István, Kassák Lajos, Gellettő Sándor is írt már már maradandót, művészt a magyar irodalomban...

A sorozat második kötetéről már csak néhány szót! A „Szép magyar dalok” címmel Kerényi György összeállításában megjelent népdalokkönyv — amint Szabolcsi Bence írja előszavában — csakis „a magyarság tiszta hangját, ezt az évezredek hangját, melyet oly sokáig hallgattak idegentül, vagy tartottak lefojtva gonosz évszázadok” hozza felénk. Ha csak annyit mondunk, hogy másfélszáz lapon az ország különböző helyeiről származó népdalainkat olvashatjuk költő nélkül, szöveg nélkül és hozzátesszük, hogy mindehhez hasznos stílusmagyarázatot vázlatot is kapunk, akkor önmagában ez a legnagyobb dicsérettel szólunk erről az új, gazdag népdalokkönyvről. Csupán azt kell még megjegyeznünk, hogy ezen túlmenően nagy szükségét érezzük egy alkalmak szerinti, szövegtartalmi szempontból csoportosított népdalgyűjteménynek.

(l. z.)

MÁRAI SÁNDOR: A NÖVÉR. (Révai-kiadás) Ha műfaji meghatározást

kellene alkalmazni a szerző legújabb könyvével, a kritikusknak nehéz dolga lenne. Akaratlanul is Woolf Orlandóját eszünkbe s ez a kifejezés: alakatlan regény.

Hol kezdjük hát tulajdonképpen? Márai Sándor az európaiság kiemelkedő képviselője irodalmunkban, már első könyveivel meghökkenette olvasóit, s kritikusait egyaránt. A cselekvéstelen, passzív, befelé fordult alakok sokasága hallgatag, furcsa menetben vonult fel szemünk előtt. S valahol messzebb az író komoly és csendes hangja szólt. A figurák sorsa zárt, befejezett. Amú történelk velük, azt már előre sejtjük, s az író ezért biztosan nem haragszik ránk. Márai csak a „lényeges” dolgokról beszél s ritkán találunk nála fölösleges kitérőket. De mindezt csak így lehet megírni, s csak így jó. Minden mondat pontosan a helyén van, s talán ez a legfontosabb. Márai elvárja, hogy magatartását, — ezt a különös, ködös és hűvös szenvedélyességéből lecsapódott előkelő lónust — eleve feltételezzük műveiben. Cserébe ezért számos helyen feltárja műhelytitkait, s az avatottan olvasó bepillant-hat a más írónál féltve őrzött mester-ségbeli eszközök boszorkánykonyhájába. Megkockáztattuk a következő tételt: Márai egész írói munkássága zárt egységet képez, s ha fel akarjuk mérni őt, az „egészet” kell felnyitnunk majd, ezt a merész irodalmunkban egyedülálló kísérletező teljes oeuvre-jét. Ilye, a regényből egy vallomás: „...Negyven éve minden nap faragni, tökéletesíteni valamit a zene szellem-épületén. S közben eltévedni a tökéletesben. De nem a részlet szolgálatá a legtöbb? A világ nem tudja, mibe kerül ez a szolgálat.”

Z. a regény főhőse, kiábrándult, sér-tődött zeneművész különös sorsát így könnyebb megérteni. S az orvosokat és ápolónőket, a mesterien, pár esetvo-nással odavetett megkapó környezetet, a vibráló, hideg szerelmet és a megdöb-bentő, hitelesen rajzolt fizikai szenve-dés tragikus hangszerelését soká nem lehet elfelejteni.



Az én szocializmusom nem egyenlőséget akar, hanem igazságot.

(Juhász Gyula)